

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra sociologie a andragogiky

FINANCOVÁNÍ STŘEDNÍ ŠKOLY

THE FINANCING OF A SECONDARY SCHOOL

Bakalářská práce

Alena Albrechtová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jaroslava Dittrichová, Ph.D.

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou práci s názvem Financování střední školy zpracovala samostatně pod vedením Ing. Jaroslavy Dittrichové, Ph.D. a uvedla v ní všechny použité literární a jiné odborné zdroje.

V Městci Králové dne 20. března 2013

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat paní Ing. Jaroslavě Dittrichové, Ph.D. za odborné vedení, pomoc a ochotu při zpracování této bakalářské práce. Dále děkuji ekonomce Střední odborné školy a Středního odborného učiliště v Městci Králové za poskytnutí interních materiálů školy a v neposlední řadě děkuji své rodině, která mi byla po celou dobu studia oporou.

Obsah

Úvod	7
Teoretická část	8
1 Veřejný sektor	8
1.1 Veřejné finance	8
1.2 Veřejný rozpočet	9
1.3 Státní rozpočet	9
1.3.1 Příjmy státního rozpočtu	10
1.3.2 Výdaje státního rozpočtu	10
1.3.3 Státní rozpočet a jeho vztah ke školskému systému	11
2 Příspěvková organizace	13
2.1 Právní rámec příspěvkové organizace	13
2.2 Zřízení příspěvkové organizace	13
2.3 Hospodaření příspěvkové organizace	14
2.4 Účetnictví příspěvkové organizace	15
3 Regionální školství	17
3.1 Základní rozdělení finančních prostředků ve školství	17
3.2 Regionální školství po roce 1989	17
3.3 Reforma veřejné správy a její vliv na regionální školství	18
3.4 Financování regionálního školství	19
3.4.1 Republikové normativy	19
3.4.2 Krajské normativy	21
3.4.3 Pravidla pro vyčíslení základních normativů	23
4 Střední vzdělávání	25
4.1 Hospodaření středních škol	25
4.2 Další zdroje financování středních škol	27
4.2.1 Doplnková činnost	27
4.2.2 Fondy střední školy	28
4.2.3 Fundraising – vícezdrojové financování	31
4.3 Kontrola čerpání prostředků ze státního rozpočtu	34
Praktická část	37
5 Analýza financování střední školy	37

5.1	Charakteristika školy	37
5.1.1	Historie, poslání, vize	37
5.1.2	Popis produktu	38
5.1.3	Materiální zajištění	39
5.1.4	Personální zajištění	40
5.1.5	Počty žáků a demografický vývoj středního školství	41
5.2	Rozpočet školy	42
5.2.1	Příjmy školy	43
5.2.2	Výdaje školy	46
5.2.3	Výsledek hospodaření	48
6	Hodnocení provedené analýzy a návrh zlepšení	49
	Závěr	53
	Seznam použité literatury	55
	Seznam grafů a tabulek	58
	Seznam použitých zkratek	59

Úvod

Podle Listiny základních práv a svobod má každý právo na vzdělání. Zatímco výchova je spíše v kompetenci rodičů a škola v této souvislosti zaujímá podpůrnou roli, ve vzdělávání má škola roli prioritní a klíčovou. Vzdělání je pro každého člověka důležité a troufám si říci, že střední odborné obzvlášť. Zahrnuje všobecné vzdělání i odbornou přípravu, žáci získávají schopnosti využívat své vědomosti v praxi i v běžném životě.

Pro zajištění kvalitního vzdělávání je zapotřebí získání dostatečného množství finančních prostředků, proto je oblast financování pro školy významná a tvoří nedílnou součást každé školy.

Tématem bakalářské práce je „Financování střední školy“. K výběru tohoto tématu mě vedla skutečnost, že jsem více jak 15 let pracovala ve střední odborné škole jako zaměstnanec ekonomického oddělení. Proto mě problematika středního školství zajímá a je mi velice blízká.

Cílem práce je analyzovat finanční toky střední školy a navrhnout možnosti nových zdrojů financování. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Cílem teoretické části bakalářské práce je vymezení důležitých pojmů týkajících se školství a vzdělávání všeobecně, objasnění systému financování regionálního školství, část je zaměřena na vícezdrojové financování – fundraising. Základní metodou pro teoretickou část bylo studium odborné literatury. V praktické části se věnuji analýze financování konkrétní střední školy: Střední odborné školy a Středního odborného učiliště v Městci Králové. Zde jsem použila metodu analýzy dokumentů, zejména finančních a účetních materiálů školy, které mi byly vedením školy poskytnuty. Dále jsem použila veřejně dostupné materiály, jak v tištěné podobě, tak materiály dostupné na webových stránkách školy. V závěru praktické části jsem pro dokreslení situace zvolila manažerskou techniku situační analýzy SWOT. Cílem této části bakalářské práce je analýza příjmové i výdajové stránky školy, výsledku hospodaření, stavů peněžních fondů a v neposlední řadě návrh na zlepšení finanční situace školy a možnosti nových zdrojů financování.

Teoretická část

1 Veřejný sektor

Školství je důležitou součástí veřejného sektoru a ve svém poslání má produkování převážně veřejných statků. Proto bych v úvodu krátce definovala pojmy týkající se veřejného sektoru.

„Vznik a vývoj veřejného sektoru přímo navazuje na vývoj vlastnických vztahů. Vznikem – vydělením – soukromého vlastnictví vzniká na druhé straně vlastnictví nesoukromé, tedy veřejné. Veřejné vlastnictví je majetek, který má možnost užívat celá společnost a k jeho správě a využívání jeho funkcí jsou navíc nezbytně potřebné ekonomické zdroje“ (Puchinger, 2010a, s. 8).

Veřejný sektor je pro každý stát velice důležitý. Pokud je doplňován sektorem soukromým mluvíme o tzv. smíšené ekonomice. Veřejný sektor je neziskový, naproti tomu soukromý je ziskový. Slouží k zabezpečování veřejných statků pro občany (Peková, Pilný, Jetmar, 2008). Řadíme sem např. školství, policii, armádu, soudy, zdravotnictví, vědu a výzkum.

Instituce a organizace veřejného sektoru jsou z velké části nebo úplně financovány z veřejných prostředků, tj. veřejných financí.

1.1 Veřejné finance

Veřejné finance jsou součástí veřejného sektoru. Můžeme je definovat jako finanční vztahy a operace, které probíhají mezi orgány a institucemi veřejného sektoru na straně jedné a ostatními subjekty na straně druhé (Hamerníková, Maaytová, 2007). Veřejné finance se skládají z veřejných rozpočtů, pro které je typické tvorba a přerozdělování finančních prostředků orgánům a institucím, které jsou součástí veřejné správy.

1.2 Veřejný rozpočet

Veřejný rozpočet je peněžní fond, sestavuje se na kalendářní rok a má podobu bilance (na jedné straně jsou příjmy a na druhé straně výdaje). „Je vytvářen, rozdělován a používán na principu nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti. Například daně, které zaplatíme do státního rozpočtu, už nedostaneme zpátky, sociální dávky, které dostaneme ze státního rozpočtu, nemusíme vracet. Není ekvivalence mezi tím, co zaplatíme do státního rozpočtu a co dostaneme ze státního rozpočtu“ (Peková, Pilný, Jetmar, 2008, s. 212).

Užívání veřejných prostředků je upraveno rozpočtovém zákoně (zákon 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů), který stanoví pravidla pro hospodaření s veřejnými prostředky, určují sankce za nedodržení rozpočtových pravidel a určují možné rozpočtové přesuny (Puchinger, 2010a).

1.3 Státní rozpočet

Kromě již zmíněného pojmu veřejný rozpočet je pro financování škol důležitý také pojem státní rozpočet, který je součástí rozpočtu veřejného.

„Státní rozpočet České republiky tvoří stěžejní složku veřejné rozpočtové soustavy“ (Hamerníková, Maaytová, 2007, s. 184). Jedná se o centralizovaný peněžní fond. Má podobu bilance, tzn. že ho tvoří na jedné straně příjmy a na straně druhé výdaje, které jsou rozděleny do rozpočtových kapitol (např. kancelář prezidenta republiky, Poslanecká sněmovna ČR, Senát Parlamentu, Úřad vlády, jednotlivá ministerstva). Pro státní rozpočet je ústředním orgánem státní správy Ministerstvo financí České republiky a účet státního rozpočtu spravuje Česká národní banka.

„Ekonomický účel státního rozpočtu lze demonstrovat na vztahu shromažďování peněžních prostředků a jejich přerozdělování“ (Hamerníková, Maaytová, 2007, s. 184).

Návrh zákona o státním rozpočtu podává vláda, jedná o něm Poslanecká sněmovna ČR. Po prvním čtení v Poslanecké sněmovně se státním rozpočtem zabývají jednotlivé sněmovní výbory. Ve druhém čtení se již o zákonu hlasuje a schválen je nadpoloviční většinou hlasů. Poté je podepsán prezidentem ČR a vyhlášen ve Sbírce zákonů ČR a přijímá se každý rok. Není-li zákon přijat do 31. 12., pak stát hospodaří podle rozpočtového provizoria.

1.3.1 Příjmy státního rozpočtu

Příjmy státního rozpočtu tvoří následující dvě skupiny.

Běžné příjmy

- *daňové*, které tvoří daně. Jedná se o daně přímé, které zdaňují majetek nebo příjem osoby (daň z příjmů fyzických a právnických osob, daň silniční, daň z nemovitostí, daň dědická) a daně nepřímé, které zdaňují prodej zboží a služeb (daň spotřební a daň z přidané hodnoty),
- *nedaňové*, kterými jsou pojistné na sociální pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, evropské fondy, zisky státních podniků, privatizace, cla a celní poplatky, sankce za porušení rozpočtové kázně, přijaté úroky.

Kapitálové příjmy

- z prodeje majetku České republiky, z prodeje akcií, z emise státních dluhopisů (Peková, Pilný, Jetmar, 2008, s. 256).

1.3.2 Výdaje státního rozpočtu

Výdaje státního rozpočtu dělíme do následujících skupin.

Mandatorní výdaje, které jsou povinné a stát je musí zabezpečit, vyplývají ze zákona. Jedná se o tzv. sociální transfery, jako jsou např. dávky

v nezaměstnanosti, dávky sociálního zabezpečení, státní příspěvek na penzijní připojištění.

Ostatní mandatorní výdaje, vyplývající z jiných právních norem nebo ze smluvních závazků, např. hypoteční úroková podpora, transfery mezinárodním organizacím, kursové ztráty při správě státního dluhu.

Quasi mandatorní výdaje, jsou dlouhodobé záruky státu, např. mzdy zaměstnanců veřejného sektoru, výdaje na aktivní zaměstnanost, na armádu, příspěvky do rozpočtu mezinárodních organizací.

Rok	2007	2008	2009	2010	2011
Příjmy skutečné	1025,88	1064,57	974,80	1000,38	1012,76
Výdaje skutečné	1092,27	1083,94	1167,01	1156,79	1155,53
Schodek	-66,39	-20,37	-192,20	-156,42	-142,77

Tabulka č. 1: Státní rozpočet 2007 – 2011 (v miliardách), dostupné z http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/verejne_finance.html [cit. 25. 10. 2012]

Tabulka znázorňuje skutečně vynaložené příjmy a výdaje státního rozpočtu v letech 2007 – 2011. Pokud jsou výdaje vyšší než příjmy, mluvíme o schodku. V případě státního rozpočtu České republiky byl schodek vykázán ve všech sledovaných letech a má stoupající tendenci.

1.3.3 Státní rozpočet a jeho vztah ke školskému systému

Při posuzování ekonomiky škol a vzdělávání vůbec vycházíme z toho, že školství je jedním z důležitých odvětví veřejného sektoru, které produkuje převážně veřejné statky a rozhodujícím způsobem tak přispívá ke kultivaci lidského potenciálu (Peková, Pilný, Jetmar, 2008).

Finanční toky, které proudí do školství jsou významnou součástí státního rozpočtu. Návrhy rozpočtu se předkládají Ministerstvu financí České republiky. Oblast školství se řídí kapitolou č. 333 Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Pro převážnou většinu škol a školských zařízení je státní rozpočet hlavním zdrojem příjmů.

V následující tabulce je zaznamenán podíl výdajů připadajících na kapitolu 333 – MŠMT v procentech.

Rok	2007	2008	2009	2010	2011
Výdaje MŠMT	123,20	119,38	127,65	125,66	135,41
% ze státního rozpočtu	11,3%	11%	10,9%	10,9%	11,7%

Tabulka č. 2: Rozpočet kapitoly 333 MŠMT (v miliardách), dostupné z http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/verejne_finance.html [cit. 25. 10. 2012], výpočty na základě těchto dat provedla autorka práce

2 Příspěvková organizace

Vzhledem k tomu, že všechny veřejné střední školy jsou zřizované jako příspěvkové organizace, dovolím si v této kapitole zabývat tímto tématem.

2.1 Právní rámec příspěvkové organizace

„Příspěvková organizace je právnickou osobou, která se řídí specifickou právní úpravou. Základní právní rámec je dán zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon stanoví zejména pravidla pro hospodaření obcí, měst a krajů, pravidla pro sestavování rozpočtů, poskytování dotací atd. Dále stanoví, jaké právnické osoby mohou být územními samosprávnými celky zakládány. Jedním typem takové právnické osoby jsou právě příspěvkové organizace“ (Maderová Voltnerová, Tégl, 2011, s. 6).

Hospodaření příspěvkové organizace se řídí zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

2.2 Zřízení příspěvkové organizace

Zřizovatelem příspěvkové organizace může být územní samosprávný celek nebo organizační složka státu. V případě škol a školských zařízení se jedná o územní samosprávný celek, kterým se rozumí kraje a obce.

Zřizování příspěvkových organizací územních samosprávných celků je zcela v kompetenci příslušných zastupitelstev. Takovéto příspěvkové organizace se zapisují do obchodního rejstříku, kde jsou uvedeny hlavní údaje o instituci, její hlavní činnost, vymezení majetku a nakládání s ním, okruhy doplňkové činnosti, vymezení doby na kterou je organizace zřízena (Merlíčková Růžičková, 2011).

„Zřizovatel vydává rozhodnutí o vzniku, rozdělení, sloučení, splynutí nebo zrušení příspěvkové organizace. K výše uvedeným právním krokům dochází

dnem určeným zřizovatelem v rozhodnutí, jímž též určí, v jakém rozsahu přecházejí práva a povinnosti na nové nebo přejímající organizace“ (Merlíčková, Růžičková, 2011, s. 41).

2.3 Hospodaření příspěvkové organizace

Příspěvkové organizace většinou nevytváří zisk, čili nejsou založeny za účelem zisku. Jsou oprávněny jednat svým jménem, mají samostatnou právní subjektivitu. Některé úkony však musí konzultovat se svým zřizovatelem a musí mít od zřizovatele souhlas, např. při uzavírání nájemních smluv, úvěrů, půjček. Některé činnosti jsou příspěvkové organizaci zákonem zakázány - poskytování darů a nákup cenných papírů a akcií.

„Příspěvková organizace hospodaří s peněžními prostředky získanými vlastní činností a s peněžními prostředky přijatými z rozpočtu svého zřizovatele. Dále hospodaří s prostředky svých fondů, s peněžitými dary od fyzických a právnických osob, včetně peněžních prostředků poskytnutých z Národního fondu a ze zahraničí“ (zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, § 28). Dalším velmi důležitým zdrojem příjmů mohou být dotace z rozpočtu Evropské unie, které by se neměly opomíjet.

Příspěvková organizace si může zřídit doplňkovou činnost a výnosy z této činnosti používá přednostně na pokrytí výdajů hlavní činnosti, pokud zřizovatel neschválí jiný postup (Merlíčková Růžičková, 2011).

Příspěvkové organizace mohou tvořit své peněžní fondy a zůstatky těchto fondů se ke konci roku převádějí do roku následujícího. Jedná se o tyto fondy: fond kulturních a sociálních potřeb, fond odměn, investiční fond a rezervní fond.

2.4 Účetnictví příspěvkové organizace

„Prvotním smyslem a tedy i funkcí účetnictví je poskytovat spolehlivé informace všem uživatelům. V současnosti jak manažerům, pracovníkům účetní jednotky – uživatelé interní, tak všem ostatním, kteří se o účetní jednotku zajímají z řady různých důvodů – externí uživatelé“ (Puchinger, 2010b, s. 7).

Účetnictví příspěvkových organizací upravují následující právní předpisy:

- zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů,
- České účetní standardy,
- vyhláška č. 410/2009 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., pro účetní jednotky, které jsou územními samosprávnými celky, příspěvkovými organizacemi, státními fondy a organizačními složkami státu, ve znění pozdějších předpisů,
- vyhláška č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Účetnictví musí být vedeno objektivně při dodržování výše uvedených zákonů, které účetní jednotce ukládají zajištění úplnosti, průkaznosti, správnosti, srozumitelnosti a současně i vedení zaručující trvalost záznamů, jednotnost způsobu tvorby a vykazování informací (Puchinger, 2010b).

Příspěvkové organizace povinně účtují prostřednictvím podvojných zápisů o stavu a pohybu majetku a jiných aktiv, závazků a jiných pasív, dále o nákladech a výnosech a o výsledku hospodaření (Merlíčková Růžicková, 2011).

Dále jsou při vedení účetnictví povinny: řídit se směrnou účetní osnovou, uspořádat a označovat položky účetní závěrky, dodržovat předepsané účetní metody, sestavovat účetní závěrku, přílohu k účetní

závěrce a výkaz zisku a ztráty, uspořádat, označit a archivovat doklady dokazující účetní záznamy (faktury, pokladní doklady, interní doklady, bankovní výpisy), zpracovat výroční zprávu.

3 Regionální školství

V jednotlivých regionech působí instituce, které vykonávají státní správu na úseku školství. Tyto instituce spravují a finančně zajišťují školy a školská zařízení, která se v tomto regionu nacházejí. Jsou jimi Ministerstvo mládeže tělovýchovy a sportu ČR, příslušné Krajské úřady a jejich odbory školství, obce, ředitelé škol a školských zařízení, Česká školní inspekce a v neposlední řadě Školské rady.

3.1 Základní rozdělení finančních prostředků ve školství

Z hlediska správy škol rozlišujeme:

- přímo řízené a financované školství – patří sem zejména vysoké školy,
- regionální školství – všechny školy kromě vysokých škol,
- ostatní přímo řízené organizace – např. Česká školní inspekce, státní správa ve školství (Peková, Pilný, Jetmar, 2008).

3.2 Regionální školství po roce 1989

Jak udává Kalous (2009) český vzdělávací systém se před změnou společenských poměrů v roce 1989 vyznačoval centralismem, byrokracií, unifikací, sovětizací a ekonomizací (Prášilová, Šmelová, 2010). „Transformace české vzdělávací soustavy započata hned po přelomovém datu 1989 se proto zaměřuje na jejich eliminaci či alespoň oslabení, což se samozřejmě promítá i do změn školního vzdělávání“ (Prášilová, Šmelová, 2010, s. 12). Tyto změny se podstatným způsobem dotkly i regionálního školství. Byly upraveny obsahy učebnic, zrušena povinná výuka ruského jazyka a branné výchovy, došlo k inovaci obsahů vzdělávání, je kladen důraz na individualizaci vzdělávání, akceptována osobnost žáka, podpořena výuka cizích jazyků. Hlavní změnou je však přechod od centralistického k decentralizovanému typu školské politiky, což v praxi znamená větší

autonomii škol, ředitelé ve větší míře ovlivňují chod školy (Prášilová, Šmelová, 2010).

3.3 Reforma veřejné správy a její vliv na regionální školství

Od roku 2000 probíhala reforma veřejné správy, která se podstatným způsobem dotkla i oblasti regionálního školství. Největšími změnami prošlo střední školství v letech 2001 až 2003. To se ve velké míře dotklo fungování regionálního školství. Na krajských úřadech byly zřízeny odbory školství, na které byly přeneseny různé pravomoce, např. při přerozdělování finančních prostředků středním školám a při kontrole s nakládání těchto prostředků. Do konce roku 2000 zajišťovaly správu a financování středních škol školské úřady, které byly však zrušeny a jejich veškeré kompetence přešly na okresní úřady. Toto řešení bylo dočasné a od roku 2003 přešla správa středních škol definitivně na krajské úřady (Valenta, 2004).

Na krajské úřady přešla povinnost částečně se podílet na financování škol. „Toto přenesení odpovědnosti za část financování do tzv. přímé působnosti regionální samosprávy znamená uplatnění územního principu řízení v oblasti financování“ (Valenta, 2004, s. 18). Finanční prostředky jsou rozčleněny na ty, které zajišťuje stát - MŠMT (neinvestiční výdaje – přímé náklady na vzdělávání) a ty, které zajišťuje zřizovatel - krajský úřad příslušného kraje (investiční výdaje, provozní výdaje).

Regionální školství je spravováno na úrovni státní správy a na úrovni samosprávy. Ve státní správě se jedná o MŠMT, Českou školní inspekci, krajské úřady a jiné ústřední orgány státní správy, v samosprávě jsou spravovány radou a zastupitelstvem kraje a radou školy (Valenta, 2004).

Další podstatnou změnou byl přechod škol z rozpočtových na příspěvkové.

3.4 Financování regionálního školství

„Bez ohledu na to, jak jednotlivé školy subjektivně vnímají svoji finanční situaci a jak se hodnotí na škále od 1 do 10, lze říci, že patří k ekonomicky stabilním subjektům. Větší část jejich každoročních příjmů je garantována dotacemi z veřejného rozpočtu, pravidla příjmových finančních toků jsou předem stanovena a zveřejněna“ (Bergerová, 2011, s. 11).

Finanční prostředky v rezortu školství jsou součástí veřejných financí a základem pro jejich přerozdělování jsou závazné limity a normativy. Rozpis je uskutečňován na základě zákona č. 561/2004 Sb., v platném znění (školský zákon). Pro tyto limity a normativy je typická jejich nepřekročitelnost.

Podmínkou pro přidělení finanční dotace ze státního rozpočtu je zařazení školy nebo školského zařízení do rejstříku škol.

Regionální školství je financováno podle skutečného počtu žáků ve škole, v jednotlivých oborech a formách vzdělávání, ubytovaných nebo stravovaných, což školy uvádí v zahajovacích výkazech pro příslušný školní rok. Počet žáků nesmí překročit nejvyšší povolený počet, který je uveden ve školském rejstříku.

3.4.1 Republikové normativy

Republikové normativy představují výši průměrných neinvestičních výdajů, které připadají na výkony, nebo-li na jednoho vzdělávaného žáka. Stanovení výše republikových normativů pro příslušný rok vychází z materiálů MŠMT „Principy rozpisu rozpočtu přímých výdajů z rozpočtové kapitoly 333 Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro Regionální školství ve správě územně samosprávních celků v úrovni MŠMT – Krajský úřad.“ MŠMT stanovuje republikové normativy na základě zákona č. 561/2004 Sb. (školský zákon), ustanovením § 161 odst. 1.

Do neinvestičních výdajů se nezahrnují pouze výdaje na vzdělávání žáků, ale také výdaje na stravování, ubytování a na zdravotní postižení žáků,

výdaje na zájmové vzdělávání, ostatní volnočasové aktivity, výdaje na poradenské služby atd.

Republikové normativy slouží pro rozpis rozpočtu finančních prostředků státního rozpočtu na jednotlivé kraje (Principy normativního rozpisu rozpočtu a normativní rozpis rozpočtu přímých výdajů RgŠ územních samosprávných celků na rok 2012 v úrovni MŠMT – KÚ). Normativy se používají od roku 2006, jsou tedy relativně krátkodobou záležitostí. Tato metoda je však rozvíjena od roku 1994 a přijetím nového školského zákona se stala zákonnou metodou (Puchinger, 2010a). Republikové normativy se každý rok mění. Základním principem je zajištění alespoň takového stavu jako v předcházejícím roce, vychází se tedy z objemu minulého roku, přičemž jsou zohledňovány různé skutečnosti, které mohou mít vliv na stanovení normativů. V roce 2012 se jedná např. o částečné promítnutí prostředků rozvojového programu Podpora řešení specifických problémů RgŠ v jednotlivých krajích s přihlédnutím k rozdílné hustotě osídlení a s tím spojené rozdílné hustotě sítě škol a školských zařízení na území jednotlivých krajů nebo zvýšení o prostředky rozvojového programu Posílení platů pedagogů (Principy normativního rozpisu rozpočtu a normativní rozpis rozpočtu přímých výdajů RgŠ územních samosprávných celků na rok 2012 v úrovni MŠMT – KÚ).

Republikové normativy jsou stanoveny pro pět kategorií, které jsou rozčleněny v následující tabulce. Pro srovnání jsou uvedeny dva roky, 2011 a 2012.

	2011				2012			
	NV celkem Kč/žáka	MP vč. odvodů Kč/žáka	ONIV Kč/žáka	Počet Z./1000 žáků	NV celkem Kč/žáka	MP vč. odvodů Kč/žáka	ONIV Kč/žáka	Počet Z./1000 žáků
3-5 let	36 136	35 837	299	129	38 833	38 625	208	129
6-14 let	46 110	45 470	640	131	49 825	49 380	445	131
15-18 let	53 538	52 806	732	146	57 718	57 210	508	146
19-21 let	45 919	45 435	481	129	49 245	48 911	334	129
KZÚV	221 809	220 153	1 656	701	236 720	235 570	1 150	699

Tabulka č. 3: Republikové normativy škol a školských zařízení zřizovaných územními samosprávnými celky na rok 2011 a 2012 dostupné z <http://www.msmt.cz/ekonomika-skolstvi/normativy-1> [cit. 15. 10. 2012]

Z tabulky vyplývá, že republikové normativy zaznamenaly meziroční navýšení, a to ve všech složkách. Tato skutečnost je dána hlavně zvýšením platových tarifů pedagogických pracovníků od 1. 1. 2012, v souvislosti s novou tarifní tabulkou.

V následující tabulce je zaznamenán vývoj výkonů, nebo-li počtu žáků ve školních letech 2006/2007 až 2011/2012. Pokud se zaměříme na středoškoláky, tedy věkovou hranici 15 – 18 let, zjistíme, že se počty žáků na středních školách rok od roku snižují. Od roku 2006 se snížení prohloubilo o 55 937 žáků.

RgŠ ÚSC	Výkony 06/07	Výkony 07/08	Výkony 08/09 bez žáků nást.stud	Výkony 09/10 bez žáků nást.stud	Výkony 10/11 bez žáků nást.stud	Výkony 11/12 bez žáků nást.stud
3 - 5 let	273 424	279 592	292 090	307 260	321 945	335 991
6 - 14 let	909 147	877 301	847 108	824 882	819 857	823 982
15 - 18 let	415 631	408 610	402 552	395 122	378 837	359 694
19 - 21 let	15 515	15 514	14 653	15 160	15 659	15 347
3–18v KZÚV	5 214	5 139	5 035	4 982	4 979	4 977
RgŠ celkem	1 618 931	1 586 156	1 561 438	1 547 406	1 541 277	1 539 991

Tabulka č. 4: Přehled vývoje výkonů krajského a obecního školství v letech 2006/2007 až 2011/2012 dostupné z <http://www.msmt.cz/ekonomika-skolstvi/rozpocet> [cit. 15. 10. 2012]

3.4.2 Krajské normativy

Podle § 161 odst. 2 školského zákona mají krajské úřady povinnost vytvořit tzv. krajské normativy, které se rozepisují nejen na jednotlivé druhy a stupně škol, ale i na jednotlivé obory středních škol. Tyto normativy slouží pro spravedlivé rozdělení finančních prostředků jednotlivým školám a školským zařízením, musí vycházet z republikových normativů a z dlouhodobých záměrů jednotlivých krajů. Jsou podrobnější a projevují se v nich rozdíly mezi jednotlivými školami a školskými zařízeními. Tyto rozdíly jsou hlavně mezi kraji a mezi školami. V krajích se jedná např. o různé klimatické podmínky, stav životního prostředí, poloha kraje, hustota osídlení. Naproti tomu rozdíly mezi školami spočívají ve velikosti škol,

počtu žáků, stáří budov školy, existence sponzoringu, aj. (Peková, Pilný, Jetmar, 2008).

Členění krajských normativů, ukazatele rozhodné pro jejich stanovení apod. stanoví vyhláška č. 492/2005 Sb., o krajských normativech, ve znění pozdějších předpisů.

Krajské normativy neinvestičních ukazatelů jsou stanoveny z těchto ukazatelů:

1. *Průměrný počet jednotek výkonu připadajícího na 1 pedagogického pracovníka (Np)* je vyjádřen vztahem: $Np = \frac{\sum VP}{H}$

kde $\sum$ je průměrný počet žáků,

VP je průměrný týdenní rozsah přímé vyučovací činnosti,

H je průměrný počet vyučovacích hodin ve třídě.

2. *Průměrný počet jednotek výkonu připadajícího na 1 nepedagogického pracovníka* se stanoví z průměrných hodnot dosažených v průběhu uplynulého kalendářního roku nebo z hodnot stanovených krajským úřadem v uplynulém kalendářním roce.

3. *Průměrná měsíční výše platu pedagogického pracovníka a nepedagogického pracovníka* je tvořena průměrnou měsíční výší platu dosaženou v průběhu uplynulého kalendářního roku upravenou na výši, která se v příslušném kalendářním roce předpokládá vzhledem k celkovému objemu finančních prostředků přidělených krajskému úřadu prostřednictvím republikových normativů. Součty osobních příplatků a odměn v takto upravených ukazatelích průměrné měsíční výše platu pedagogického pracovníka se mezi jednotlivými druhy škol a typy školských zařízení nesmí lišit o více než 50 % z nejvyššího součtu osobních příplatků a odměn.

4. *Průměrná roční výše ostatních neinvestičních výdajů ze státního rozpočtu připadající na jednotku výkonu* se stanoví ve výši alespoň 90 % průměrných hodnot dosažených v průběhu uplynulého kalendářního roku

nebo z hodnot stanovených krajským úřadem v uplynulém kalendářním roce v příslušném druhu školy, oboru vzdělání a formě vzdělávání nebo typu školského zařízení v rámci kraje (vyhláška MŠMT č. 492/2005 Sb.)

Krajské úřady si ponechávají rezervu ve výši minimálně 1 % a maximálně 2,5 % z celkového objemu přímých výdajů rozepsaných MŠMT. Tato rezerva je určena např. k řešení kulikurální reformy, dopadů změn ve školském rejstříku nebo řešení problémů, které nebylo možno zahrnout do normativního rozpisu (Puchinger, 2010a).

Krajské úřady mají povinnost tyto normativy zveřejnit a většina krajských úřadů vytváří své metodické pokyny pro stanovení rozpočtu.

Na základě těchto normativů je školám a školským zařízením stanovena výše dotace na školní rok. Tyto dotace se vypočítávají dle skutečného počtu žáků, a to k 30. 9. předchozího roku.

3.4.3 Pravidla pro vyčíslení základních normativů

- **Ukazatel limitu počtu zaměstnanců (Npz)**

Limit počtu zaměstnanců je stanovován na základě vytvořených krajských normativů a je vyjádřen vztahem: $NPz = V/Nz$,

kde NPz..... je normativní počet zaměstnanců,

V jsou výkony (počty žáků),

Nz je normativ (počet jednotek výkonu na 1 zam.).

Normativní počty zaměstnanců jsou stanoveny zvlášť pro pedagogické (**NPp**) a zvlášť pro nepedagogické (**NPo**) zaměstnance a škola je musí závazně dodržovat.

- **Normativ na žáka (Nž)**

- stanoví se vztahem:

$$Nž = 12 \times 1,35 \times (1/Np \times Pp + 1/No \times Po) + ONIV,$$

kdy 1,35 = 135 %, z toho 100 % jsou vyplacené mzdy, 34% odvody na zdravotní a sociální pojištění a 1 % odvod do fondu kulturních a sociálních potřeb

- **Normativní objem prostředků na platy (Pc)**

- stanoví se vztahem:

$$Pc = 12 \times (NPp \times Pp + NPo \times Po),$$

kde:

NŽ..... je normativ na žáka,

Np..... je průměrný počet žáků připadajících na 1 pedagogického pracovníka,

Pp..... je průměrný měsíční plat pedagogického pracovníka,

No..... je průměrný počet žáků připadajících na 1 nepedagogického pracovníka,

Po..... je průměrný měsíční plat nepedagogického pracovníka,

Pc..... je objem prostředků na platy,

NPp..... je normativní počet pedagogických pracovníků,

NPo..... je normativní počet nepedagogických pracovníků,

V..... jsou výkony, počty žáků (Puchinger, 2010a).

Tyto normativy však nejsou pro stanovení rozpočtu školy konečné. Dále jsou používány:

- **příplatky k normativu** – např. příplatek na dítě se zdravotním postižením,
- **koefficienty** – používají se např. pokud se žák vzdělává v jiné formě než denní, kdy žák studuje podle individuálního studijního plánu.

4 Střední vzdělávání

Problematiku středního vzdělávání v České republice upravuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění. V zákoně jsou vymezeny cíle, organizace a průběh středního vzdělávání.

Za cíle středního vzdělávání si legislativa klade rozvoj vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot získaných v základním vzdělávání, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince. Střední vzdělávání poskytuje žákům obsahově širší všeobecné vzdělávání a vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení, pokračování v navazujícím vzdělávání a přípravu pro výkon povolání (zákon č. 561/2004 Sb.).

Školský zákon vymezuje stupně středního vzdělání na:

- střední vzdělání – úspěšné ukončení vzdělávacího programu v délce 1 roku nebo 2 let denní formy vzdělávání,
- střední vzdělání s výučním listem – úspěšné ukončení vzdělávacího programu v délce 2 nebo 3 let denní formy vzdělávání nebo vzdělávacího programu zkráceného studia,
- střední vzdělání s maturitní zkouškou – úspěšné ukončení vzdělávacího programu šestiletého nebo osmiletého gymnázia, vzdělávacího programu v délce 4 let denní formy vzdělávání, vzdělávacího programu v délce 2 let denní formy vzdělávání nebo vzdělávacího programu zkráceného studia (zákon č. 561/2004 Sb.).

4.1 Hospodaření středních škol

„Všechny střední školy hospodaří jako příspěvkové organizace a musí se proto řídit zákony a vyhláškami o hospodaření s rozpočtovými prostředky státního rozpočtu ČR“ (Peková, Pilný, Jetmar, 2008, s. 324).

Za efektivní využívání svěřených hospodářských prostředků ve škole zodpovídá ředitel školy (Peková, Pilný, Jetmar, 2008).

Prostředky, které jsou přerozdělovány školám ze státního rozpočtu jsou určeny pro úhrady následujících položek.

1. Prostředky na přímé neinvestiční výdaje

- prostředky na platy pedagogů,
- prostředky na platy ostatních zaměstnanců škol,
- prostředky na ostatní platby za provedenou práci (OPPP) pedagogů, práce konané na základě dohod o pracovní činnosti a dohod o provedení práce,
- prostředky na OPPP ostatních zaměstnanců škol,
- prostředky na odvody zdravotního a sociálního pojištění,
- prostředky na odvod do FKSP
- prostředky na platbu nemocenské za prvních 21 dní,
- prostředky na učební pomůcky.

2. Účelově vázané prostředky na přímé neinvestiční výdaje

- prostředky na asistenta pedagoga,
- prostředky na rehabilitační třídy,
- prostředky na nostrifikační zkoušky,
- prostředky na prevenci patologických jevů,
- prostředky na sportovní aktivity,
- prostředky na mezinárodní aktivity škol,
- prostředky na případné havárie.

Přímé neinvestiční výdaje se zahrnují do přímých nákladů na vzdělávání, proto jsou financovány prostřednictvím MŠMT.

3. Prostředky na provozní výdaje

- pravidelně opakující se výdaje školy: prostředky na běžný provoz, materiál, služby, údržbu, energie a stravování žáků,

- účelově poskytnuté prostředky: nájemné (nájemní smlouvy musí být schválené krajem),
- odpisy podle odpisového plánu.

Prostředky na provozní výdaje jsou poskytovány prostřednictvím školských odborů příslušných krajských úřadů, které je financují ze svých rozpočtů.

4. Investiční výdaje

Veškeré investiční výdaje hradí zřizovatel. Střední školy žádají o uvolnění finančních prostředků na investice dle svých potřeb, individuálně a s dostatečným předstihem. Svou žádost musí mít podloženou kvalitním investičním záměrem. Investičními výdaji mohou být např. opravy budov nebo nové stavby.

4.2 Další zdroje financování středních škol

Kromě finančních prostředků získaných od zřizovatele dle normativních rozpisů získává škola prostředky i z jiných zdrojů, kterými jsou např. doplňková činnost školy, prostředky ve vlastních fondech nebo fundraising.

4.2.1 Doplňková činnost

Střední školy vedle své hlavní činnosti provozují také činnost doplňkovou. Tato činnost by měla být zisková a měla by navazovat na hlavní účel školy. „Cílem této doplňkové činnosti je lepší využití hospodářských prostředků a kvalifikovaného personálu. Není však činností hlavní, nesmí proto plnění hlavního účelu narušovat“ (Maderová Voltnerové, Tégl, 2011, s. 57). Doplňkovou činnost povoluje zřizovatel ve zřizovací listině, ve které stanoví podmínky provozování doplňkové činnosti. Školy provozují doplňkovou činnost na základě živnostenského oprávnění a musí důsledně oddělovat doplňkovou činnost od činnosti hlavní. Toto se sleduje v účetnictví a pro způsob vedení účetnictví na hlavní a doplňkovou činnost si školy vytvářejí vnitropodnikové směrnice.

Doplňkovou činností škol mohou být např. ubytovací služby, stravování pro veřejnost, pronájem prostor (učebny, tělocvična, jídelna, hřiště). Neměla by být ztrátová. Pokud by však byla trvale nebo delší dobu ztrátová, je třeba zvážit, zda nejde o neúčelné a ne hospodárné využívání veřejných prostředků. Případná ztráta z doplňkové činnosti je totiž nejen ztrátou účetní, ale většinou i finanční, a je třeba najít finanční zdroje na její pokrytí (zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů).

4.2.2 Fondy střední školy

Podle § 29 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů může škola vytvářet peněžní fondy, kterými jsou:

- fond kulturních a sociálních potřeb,
- fond odměn,
- investiční fond,
- rezervní fond.

„Vzhledem k tomu, že se zabýváme finančními prostředky z veřejných zdrojů, platí i pro tvorbu a použití prostředků ve fondech striktní pravidla“ (Puchinger, 2010a, s. 51).

Zůstatky na těchto fondech ke konci roku školy převádí do roku následujícího.

- ***Fond kulturních a sociálních potřeb (FKSP)***

Fond kulturních a sociálních potřeb umožňuje školám poskytovat svým zaměstnancům zaměstnanecké výhody. Ve školství je možno tyto výhody poskytovat pouze z veřejných rozpočtových prostředků, proto je nutné aby tvorba i použití těchto prostředků byly upraveny právními předpisy (Libnarová, 2008).

Právní úprava pro vznik, tvorbu a použití FKSP je pro příspěvkové organizace dána zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů a dále vyhláškou Ministerstva financí č. 365/2010 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb, která je účinná od 1. 1. 2011 a mění vyhlášku č. 114/2002 Sb.

Jedná se o sociální fond a je určen zaměstnancům škol v pracovním poměru, žákům středních odborných učilišť, interním vědeckým aspirantům a bývalým zaměstnancům – důchodcům, kteří při prvním odchodu do starobního nebo invalidního důchodu pracovali ve škole. Nelze ho použít pro zaměstnance pracující na základě dohod konaných mimo pracovní poměr. V případech, kdy to vyhláška umožňuje lze použít i pro rodinné příslušníky zaměstnanců (Libnarová, 2008).

FKSP je tvořen ve výši 1 % z ročního objemu nákladů zúčtovaných na platy a náhrady platů, popřípadě na mzdy a náhrady mzdy a odměny za pracovní pohotovost a dále na odměny a ostatní plnění za práci vykonávanou v rámci odborného výcviku na produktivních činnostech žáků učilišť (vyhláška č. 365/2010 Sb., o fondu kulturních a sociálních potřeb).

Způsob čerpání a použití finančních prostředků z FKSP je dán vnitropodnikovými směrnici a kolektivní smlouvou, ve kterých je dáno konkrétní použití těchto prostředků. Každý rok si školy vytváří rozpočet a plán čerpání FKSP.

Finanční prostředky z FKSP se používají na:

- bezúročné půjčky zaměstnanců na bytové účely (na základě písemné smlouvy),
- půjčky v hmotné nouzi – sociální výpomoc, k překlenutí tíživé finanční situace,
- nákup vybavení ke zlepšení pracovních podmínek,
- pracovní oděv a obuv,
- příspěvek na stravování zaměstnanců,

- rekreační pobyty zaměstnanců a jejich rodinných příslušníků,
- vstupenky na kulturní a sportovní akce,
- příspěvek na penzijní připojištění,
- pojistné na soukromé životní pojištění,
- věcné nebo peněžní dary pro zaměstnance při životních výročích, při prvním odchodu do důchodu.

- ***Fond odměn***

„Fond odměn střední školy je motivačním fondem. Je tvořen ze zlepšeného výsledku hospodaření školy po jeho schválení zřizovatelem po skončení rozpočtového období (roku), a to nejvýše do výše 20 % limitu mzdových prostředků. Z fondu odměn se hradí odměny podle závazných předpisů o usměrňování výše prostředků na platy a odměny v rozpočtové sféře“ (Peková, Pilný, Jetmar, 2008, str. 297).

- ***Investiční fond***

Investiční fond slouží k financování investičních potřeb školy a dalšího rozvoje. Tvoří se:

- z odpisů hmotného a nehmotného dlouhodobého majetku prováděného podle zřizovatelem schváleného odpisového plánu,
- z investičních příspěvků z rozpočtu zřizovatele,
- z výnosů z prodeje hmotného investičního majetku za souhlasu zřizovatele,
- z účelových investičních darů a příspěvků od jiných subjektů,
- z převodu rezervního fondu.

„Střední školy používají investiční fond na financování investičních potřeb, na pořízení dlouhodobého hmotného majetku, na financování oprav

a údržby nemovitého majetku, případně na odvody do rozpočtu zřizovatele, pokud to zřizovatel nařídí“ (Peková, Pilný, Jetmar, 2008, s. 296-297).

- ***Rezervní fond***

Tvoří se ze zlepšeného hospodářského výsledku daného roku na základě schválení zřizovatelem, který je snížen o případné převody do fondu odměn. Zlepšený hospodářský výsledek je tvořen tehdy, jestliže skutečné výnosy jsou větší než provozní náklady (Morávek, Mockovčiaková, Prokūpková, 2011).

Dalším zdrojem mohou být také peněžní dary od soukromých a podnikatelských subjektů.

„Rezervní fond používá organizace:

- k dalšímu rozvoji své činnosti,
- k časovému překlenutí dočasného nesouladu mezi výnosy a náklady,
- k úhradě případných sankcí uložených za porušení rozpočtové kázně,
- k úhradě ztráty za předchozí léta“ (Morávek, Mockovčiaková, Prokūpková, 2011).

4.2.3 Fundraising – vícezdrojové financování

„V oblasti veřejného školství se dlouhodobě diskutuje o velikosti prostředků, které jsou z celkového objemu veřejných financí poskytovány a je možno konstatovat trvalý závěr, že celý systém není financován v potřebném objemu. Jedním z možných řešení je, aby škola vyvíjela vlastní iniciativu při získávání potřebných zdrojů k zajištění činnosti. V praxi se objevuje nový pojem spojený s rozvojem veřejného sektoru, jehož původ souvisí s rozvojem a využívanými postupy v neziskovém sektoru USA – tímto pojmem je fundraising“ (Puchinger, 2010a, s. 52-53).

Slovník cizích slov definuje fundraising jako „získávání financí pro fondy, nadace, projekty od firem, donátorů a sponzorů“ (Slovník cizích slov). Jedná se tedy o výcezdrojové financování organizace.

Právní rámec fundraisingu neexistuje, není vymezen žádnými zákony.

O fundraisingu se v poslední době často mluví převážně v neziskovém sektoru. Pro tento sektor je velmi důležitý hned z několika důvodů, kterými jsou např. přežití a udržení organizace, rozšíření a rozvoj organizace.

„Fundraisingové vícezdrojové financování je pro školy potřebnou doplňkovou činností, která zmírňuje finanční tlaky, přispívá k rozvoji vzdělávací instituce, případně zajišťuje nadstandard“ (Bergerová, 2011, s. 15).

Finanční prostředky lze získat několika způsoby:

- od podnikatelských subjektů,
- od soukromých dárců,
- prostřednictvím sponzoringu,
- prostřednictvím nadací a fondů,
- od zahraničních subjektů.

Hlavní zásady fundraisingu

Pro to, abychom mohli začít fundraising používat je zapotřebí znát několik zásad:

- umět požádat - potenciálního dárce požádat, aby přispěl,
- osobní přístup – obecně platí že osobní schůzka je lepší než telefonát, který je lepší než osobní dopis, který je lepší než neadresná zásilka oslovující velkou skupinu,
- porozumění pohledu dárce - rozhodnutí darovat může v dárci vyvolat celou řadu pocitů a myšlenek - tomu je důležité porozumět

- fundraising je o lidech - lidé dávají, aby pomohli lidem nebo aby přispěli k tomu, že se na světě něco změní k lepšímu,
- poděkování – poděkování dárci je nesmírně důležité, protože znamená uznat a ocenit dárcovu velkorysost,
- dlouhodobé zapojení – cílem je získat dárce, kteří budou přispívat hodně a pravidelně,
- odpovědnost a informace – přijetí daru je velká odpovědnost za to, že budou finanční prostředky vynaloženy za účelem, na který byly získány, je třeba o tom dárce informovat (Burda).

V neposlední řadě jsou velice důležité dvě věci - Public Relations a marketing školy. To jakým způsobem se škola prezentuje na veřejnosti, zda je známá, zda vybočuje z řady, vize školy, poslání školy, historie školy, to vše velmi působí na potenciální dárce (Bergerová, 2011).

Velmi důležitými zdroji fundraisingu jsou strukturální fondy Evropské unie, ze kterých je možné čerpat finanční prostředky pomocí tzv. operačních programů. MŠMT spravuje v oblasti strukturálních fondů EU následující operační programy spadající do programového období 2007 - 2013: Vzdělávání pro konkurenceschopnost, Výzkum a vývoj pro inovace (MŠMT, Strukturální fondy). Na webových stránkách MŠMT jsou vypsány výzvy k těmto operačním programům a další pokyny, které školu provedou celým dotačním řízením.

MŠMT dále nabízí celou řadu dotačních programů pod záštitou Evropské unie. Jedním z těchto programů je Program celoživotního učení, který spadá do programového období 2007- 2013. V rámci Programu celoživotního učení je vypsáno několik dotačních programů, např. program **Leonardo da Vinci**, který je zaměřen především na výukové a vzdělávací potřeby v odborném vzdělávání a na organizace nabízející nebo podporující odborné vzdělávání a přípravu, program **Comenius**, který je určen pro mateřské, základní a střední školy a je zaměřen na projekty partnerství škol, na výměnu zkušeností mezi školami, program **Grundtvig**, který je zaměřen na

vzdělávání dospělých a na instituce nabízející nebo podporující takovéto vzdělávání (MŠMT, Program celoživotního vzdělávání).

Mimo dotačních programů podporované Evropskou unií, mohou školy žádat o dotace prostřednictvím zahraniční pomoci, např. Finanční mechanismy Evropského hospodářského prostoru (EHP) a Norska, prostřednictvím kterých je možné poskytovat českým subjektům granty na investiční a rozvojové projekty v prioritních oblastech, mezi něž patří např. ochrana a obnova kulturního dědictví nebo ochrana životního prostředí. Finanční mechanismus EHP a Norska může být zajímavou alternativou pro toho, kdo nedosáhne na dotace ze strukturálních fondů (Finanční mechanismy EHP a Norska).

4.3 Kontrola čerpání prostředků ze státního rozpočtu

Kontrola hraje nezastupitelnou roli v hospodaření středních škol se státními finančními prostředky. Tato funkce poskytuje cenné informace nejen o nakládání s přidělenými financemi, ale je zaměřena na celý proces řízení škol, na kvalitu vzdělávání, a v neposlední řadě na práci pedagogů a managementu školy. Má také podobu zpětné vazby a poučení do budoucnosti.

„Posláním kontroly je včasné a hospodárné zjištění nedostaků, jejich rozbor a přijetí závěrů k odchylkám, které v řízeném procesu charakterizují rozdíl mezi záměrem (plánem) a jeho realizací“ (Vodáček, Vodáčková, 1999, s. 192). „Má rozborový charakter a v případě odchylek od požadovaného stavu přináší i možnost poučení pro budoucnost“ (Prášilová, 2010, s. 65).

Pokud mluvíme o kontrole čerpání prostředků ze státního rozpočtu a hospodaření s těmito prostředky, jedná se o kontrolu finanční.

Ve středních školách provádějí finanční kontrolu orgány, které jsou k tomu ze zákona kompetentní. Jsou jimi:

- Zřizovatel (krajský úřad),

- Česká školní inspekce,
- Nejvyšší kontrolní úřad,
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy,
- Ministerstvo financí prostřednictvím finančních úřadů,
- Česká správa sociálního zabezpečení,
- zdravotní pojišťovny.

Zákonný rámec pro finanční kontrolu poskytují především tyto zákony:

- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon),
- zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů,
- vyhláška Ministerstva financí č. 416/2004 Sb., kterou se provádí zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů,
- zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů.

Předmětem finanční kontroly je:

- zjištění skutečného stavu o hospodaření školy, zda odpovídá účetním případům,
- hospodárné a účelné využívání přidělených finančních prostředků,
- průkaznost vynaložených výdajů,
- objektivnost a úplnost informací,
- finančně – právní vztahy,

- pracovně – právní vztahy.

Odpovědnost v oblasti hospodaření s veřejnými finančními prostředky ve škole má ředitel školy. Odpovídá dále za vytvoření podmínek pro výkon školní inspekce a dalších kontrolních orgánů (Prášilová, 2010).

Praktická část

5 Analýza financování střední školy

Následující text bakalářské práce je zaměřen na analýzu financování konkrétní střední školy. Jedná se o Střední odbornou školu a Střední odborné učiliště v Městci Králové, ve Středočeském kraji.

Pro zpracování této praktické části byla použita metoda analýzy dokumentů a podkladem byly finanční, účetní a ostatní interní materiály školy v časovém období pěti let, zejména Výroční zprávy, zprávy o hospodaření, rozvahy, výkazy zisku a ztráty, zřizovací listina. Dále veřejně dostupné dokumenty, jak v tištěné podobě, tak materiály dostupné na webových stránkách školy.

5.1 Charakteristika školy

Název organizace: Střední odborná škola a Střední odborné učiliště.

Sídlo organizace: T. G. Masaryka 4, Městec Králové 289 03.

Zřizovatel: Krajský úřad Středočeského kraje.

Střední odborná škola a Střední odborné učiliště v Městci Králové (dále jen SOŠ a SOU) byla zřízena jako příspěvková organizace na základě zřizovací listiny, kterou vydal Krajský úřad Středočeského kraje, s účinností od 1. října 2001.

Škola se nachází v okrese Nymburk, na rozhraní dvou krajů Středočeského a Královéhradeckého, v nadmořské výšce 211 metrů, 17 km severovýchodně od Poděbrad.

5.1.1 Historie, poslání, vize

Historie

Škola byla založena ve válečném roce 1943 a nesla název Zimní rolnická

škola. Od té doby až do současnosti se zde sřídaly mnohé typy škol. S ohledem na měnící se společenské i ekonomické podmínky, vznikaly a zanikaly učební i studijní obory. Škola se rozrůstala a modernizovala až do dnešní podoby.

Několik mezníků z historie školy:

1954 – bylo převzato hospodářství Státního statku a zřízen školní statek,
1955 – zahájen provoz školního zahradnictví a domova mládeže,
1998 – sloučení se Středním odborným učilištěm lesnickým Kněžičky,
1999 – sloučení se Středním odborným učilištěm zahradnickým Kouřim,
2001 – změna zřizovatele z Ministerstva zemědělství na Krajský úřad Středočeského kraje.

Poslání

Škola je příspěvkovou organizací s dlouholetou tradicí, v oblasti školství působí již 70 let. Za pomoci kvalifikovaných zaměstnanců se vstřícným přístupem a moderního materiálního vybavení školy, chce poskytnout široké spektrum vzdělávacích programů na přípravu pro budoucí povolání a umožnit vyučení žákům se speciálními vzdělávacími potřebami. Posláním je, aby uplatnění absolventů na trhu práce bylo co nejlepší, a aby nebyli těmi, kdo po absolvování přípravy na výkon povolání zaplňují chodby úřadů práce, jako čekatelé na příležitost získání zaměstnání.

Vize

Vizi SOŠ a SOU je: „Patřit ke špičce ve vzdělávání v zemědělských a gastronomických učebních oborech s regionálním rozsahem působnosti“. Záměrem školy je vybudovat prestižní vzdělávací instituci, respektovanou a vyhledávanou.

5.1.2 Popis produktu

Žáci se vzdělávají v učebních oborech, které jsou zakončeny závěrečnou zkouškou a ve studijních oborech zakončených maturitní zkouškou.

Učební obory: Kuchař – číšník, Cukrář, Zahradník, Zahradnické práce, Opravářské práce a Kuchařské práce.

Studijní obory: nástavbové studium Podnikání – denní forma studia a Podnikání – dálková forma studia.

Škola poskytuje vzdělání v učebních oborech zaměřených na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Učební obory Opravářské práce, Zahradnické práce a Kuchařské práce jsou obory pro žáky z bývalých zvláštních škol a ze speciálních škol.

Hlavní činností školy je výchova a vzdělávání žáků. Škola dále disponuje podpůrnými činnostmi, kterými jsou pronájem nebytových prostor, výuka autoškoly, stravovací služby a ubytování na domově mládeže. Doplňkovou činnost škola nevyužívá, podpůrné činnosti jsou vykonávány v rámci produktivní práce žáků.

5.1.3 Materiální zajištění

Škola spravuje pět budov. Jedná se o hlavní budovu, budovu domova mládeže, školních dílen pro obor opravářské práce, cukrářských dílen a zahradnictví. Jelikož vlastníkem tohoto majetku je zřizovatel, musí škola veškeré investiční akce a rozsáhlejší opravy konzultovat s krajským úřadem. Budovy jsou zastaralé a potřebují komplexní generální údržbu. V hlavní budově chybí šatny pro žáky, což je velmi nehygienické, protože žáci si nosí svrchní oblečení a obuv do tříd. Součástí školy je velká kuchyň s jídelnou, restaurace a školní občerstvení, které jsou však pronajímány soukromé osobě. Škola nemá vlastní tělocvičnu, žáci přecházejí do nedaleké sportovní haly, za kterou se platí nájem. Dvě učebny ICT jsou vybaveny novými moderními počítači a interaktivní tabulí. Nábytek ve třídách se snaží postupně měnit. V současné době je více jak polovina tříd vybavena novými lavicemi a židlemi.

5.1.4 Personální zajištění

Ve škole je v současné době zaměstnáno 39 pracovníků, 32 pedagogických pracovníků a 7 nepedagogických pracovníků. Fluktuace zaměstnanců je velice nízká. Výuka a provoz školy je zajištěn výhradně interními zaměstnanci, kteří jsou ochotni rozšiřovat a doplňovat si vzdělání. V současné době si doplňují kvalifikaci tři učitelé.

Rozdělení zaměstnanců:

- podle odbornosti: 85 % odborně vzdělaných,
15 % vzdělaných v jiném oboru,
- podle věku: 22 % do 30ti let věku,
50 % do 50ti let věku,
28 % nad 50 let věku,
- podle pohlaví: 76 % ženy,
24 % muži,
- podle úvazku: 87 % plný úvazek,
13 % částečný úvazek.

Počty pracovníků se každým rokem měnily podle počtu žáků na škole. Velký pokles je zaznamenán v roce 2008. Od tohoto roku se počet pracovníků ustálil.

Rok	Počet pracovníků		
	Celkem: fyzických /přepočt.	Nepedagogických: fyzických /přepočt.	Pedagogických: fyzických /přepočt.
2007	47 / 43,25	9 / 8,26	38 / 34,99
2008	40 / 38,70	8 / 7,30	32 / 31,40
2009	41 / 40,30	9 / 8,30	32 / 32,00
2010	42 / 40,65	8 / 8,20	34 / 32,45
2011	39 / 39,00	7 / 6,20	32 / 32,80

Tabulka č. 5: Přehled počtu pracovníků za období 2007 – 2011, zdroj Výroční zprávy SOŠ a SOU Městec Králové

5.1.5 Počty žáků a demografický vývoj středního školství

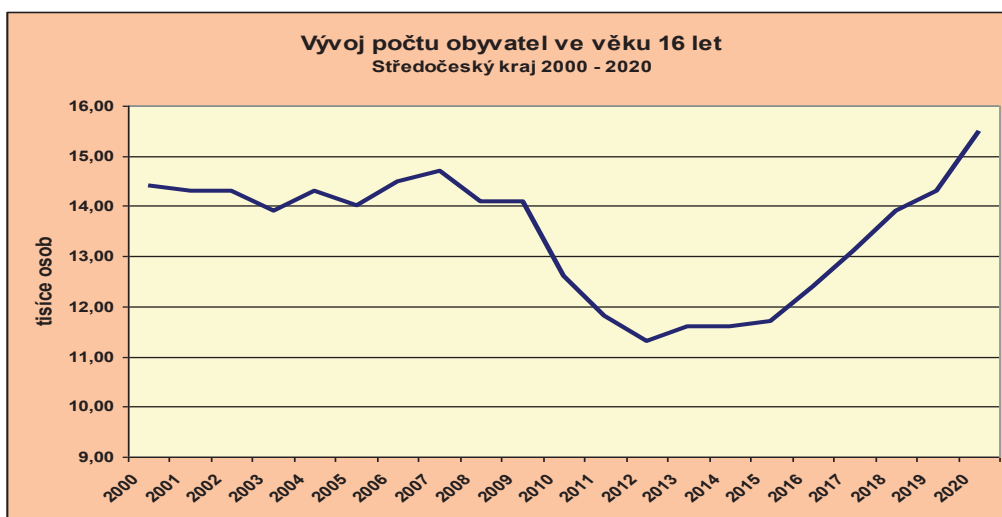
Nejvyšší povolený počet žáků je 580.

Rok	Počet žáků celkem	Naplnění školy v %	Počet ubytovaných žáků	Počet stravovaných žáků
2007	363	63	60	92
2008	343	59	60	85
2009	321	55	59	87
2010	297	51	44	126
2011	289	50	41	86

Tabulka č. 6: Přehled počtu žáků v období 2007 – 2011, zdroj Výroční zprávy o hospodaření SOŠ a SOU Městec Králové

Z tabulky je na první pohled zřejmý postupný snižující se zájem o učební a studijní obory. Během pěti let se počet žáků na škole snížil o 74 žáků. S tím souvisí také snižování přidělu finančních prostředků ze státního rozpočtu, protože regionální školství je financováno podle počtu žáků. Naplněnost školy žáky je v současné době poloviční.

Nízká naplněnost školy je v neposlední řadě zapříčiněna demografickým vývojem obyvatelstva, který má klesající tendenci. V následující tabulce je zaznamenán vývoj počtu obyvatel ve věku 16 let ve Středočeském kraji.

Graf č. 1: Vývoj počtu obyvatel ve věku 16 let ve Středočeském kraji, dostupné z www.kr-stredocesky.cz/NR/...D42D.../Podporaodbornéhovzdělávání.ppt [cit. 9. 1. 2013]

Věk 16 let je průměrný věk přijímaných na střední školy. Od roku 2008 se počet obyvatel v tomto věku neustále snižuje. Úbytek žáků přicházejících na střední školy bude ve Středočeském kraji v následujících letech činit až 30 %. Postupný výraznější nárůst je očekáván od roku 2016. V roce 2019 by mohl být počet šestnáctiletých přibližně stejný jako v roce 2007.

Zřizovatelé se s touto situací vyrovnávají slučováním. Jedná se o optimalizaci středních škol a týká se všech typů středních škol. Jedním z důvodů optimalizace je právě negativní demografický vývoj, kdy v současné době nastupují slabší ročníky z 90. let minulého století. U středních odborných škol a učilišť je tento pokles zaznamenán ve velké míře, neboť o tento typ vzdělávání není mezi žáky zájem. Optimalizace středních škol se dotkla i SOŠ a SOU Městec Králové, avšak prozatím v pozitivním smyslu. V roce 1998 se sloučila se Středním odborným učilištěm lesnickým Kněžičky a v roce 1999 se Středním odborným učilištěm zahradnickým Kouřim. Pro školu to znamenalo „zdedění“ zahradnických oborů, o které v té době byl relativně velký zájem.

5.2 Rozpočet školy

Rozpočet se sestavuje vždy na kalendářní rok, tedy od 1. 1. do 31. 12. Sestavuje ho ekonomka a ředitel školy jako plán na příslušný rok a předkládá ho zřizovateli ke schválení. V září se však rozpočet upravuje podle zahajovacích výkazů, ve kterých je uveden skutečný aktuální stav žáků. Pokud dojde ke snížení nebo zvýšení počtu žáků, je rozpočet ponížen repektive povýšen. Při sestavování rozpočtu škola vychází ze závazných a orientačních ukazatelů přímých nákladů na vzdělávání stanovených Krajským úřadem Středočeského kraje.

Škola má povinnost provádět čtvrtletní účetní uzávěrku, kdy se vyhodnocuje průběžné čerpání rozpočtu. Pokud zjistí odchylky od plánu, přijímá nápravná opatření tak, aby bylo zajištěno rovnoměrné čerpání rozpočtu. Tyto uzávěrky mají podobu výkazů, které se předkládají Krajskému úřadu.

5.2.1 Příjmy školy

Veřejné finanční prostředky, které jsou škole přerozdělovány, plynou ze dvou zdrojů: z MŠMT a z Krajského úřadu Středočeského kraje.

- **Přímé náklady na vzdělávání**

Hradí je MŠMT prostřednictvím KÚ. Jedná se o neinvestiční výdaje, které souvisí přímo se vzděláváním. Z těchto finančních prostředků jsou hrazeny zejména platy pedagogických i nepedagogických pracovníků, zákonné odvody na zdravotní a sociální pojištění, učební pomůcky, sportovní aktivity, přiděl do fondu kulturních a sociálních potřeb.

- **Příspěvek na provoz**

Prostřednictvím KÚ jsou škole poskytovány finanční prostředky na zabezpečení provozních výdajů, tzv. **příspěvek na provoz**. Z tohoto příspěvku jsou placeny pravidelně se opakující výdaje školy.

- **Investice**

Veškeré investiční výdaje, které má škola v úmyslu investovat, musí schválit zřizovatel. Pokud investiční záměr schválí, poskytne také škole finanční prostředky, a to ze svého rozpočtu.

- **Vlastní příjmy**

Škola disponuje vlastními příjmy zahrnutými do hlavní činnosti. Tyto příjmy jsou vykonávány v rámci produktivní práce žáků a jedná se o vlastní výrobu a prodej cukrářských a kuchařských výrobků, příjmy za ubytování na domově mládeže a pronájem nebytových prostor, zejména pro výuku autoškoly. Jedná se o podpůrné činnosti, škola nemá doplňkovou činnost

Příjmy/Rok	2007	2008	2009	2010	2011
Dotace od KÚ	4 856	3 579	3 981	3 435	3 414
Dotace od MŠMT	18 121	16 744	16 108	14 534	13 113
Tržby za zboží	854	871	1 052	774	628
Tržby za služby	892	753	594	1 216	703
Ostatní výnosy	25	31	25	146	79
Celkem příjmy	24 748	21 978	21 760	20 105	17 937

Tabulka č. 7: Přehled celkových příjmů v letech 2007 – 2008 v tisících Kč, zdroj Výkaz zisků a ztrát

Z tabulky vyplývá, že výše státních dotací se postupně snižuje. Nejvyšší pokles je zaznamenán v roce 2008, což souvisí s poklesem počtu žáků, od kterého se odvíjí výše dotace. Škola na tuto situaci musela reagovat propouštěním zaměstnanců a snahou zvýšit tržby za prodej vlastních výrobků a služeb. Dalším zlomovým rokem byl rok 2011, kdy byly státní dotace ze zákona kráceny, což se velmi projevilo na příjmové stránce školy.

V následující tabulce je zachycena struktura příjmů v procentech.

Příjmy/Rok	2007	2008	2009	2010	2011
Dotace od KÚ	20 %	17 %	18 %	17 %	19 %
Dotace od MŠMT	73 %	76 %	74 %	72 %	73 %
Tržby za zboží	3 %	4 %	5 %	4 %	4 %
Tržby za služby	4 %	3 %	3 %	6 %	4 %
Ostatní výnosy	0	0	0	1 %	0
Celkem příjmy	100 %	100 %	100%	100 %	100 %

Tabulka č. 8: Struktura příjmů v procentech, zdroj Výkaz zisků a ztrát

- **Peněžní fondy**

Sledovaná příspěvková organizace vytváří ze své činnosti peněžní fondy: **investiční fond a fond kulturních a sociálních potřeb.**

Příděl do investičního fondu tvoří odpisy hmotného a nehmotného majetku a příspěvky zřizovatele na investice. Škola tyto prostředky využívá na pořízení nového majetku, na údržbu a opravy stávajícího majetku. V roce 2010 rozhodla rada Středočeského kraje o odvodech finančních prostředků z investičních fondů a nařídila školám odvádět finanční prostředky ze svých investičních fondů do rozpočtu Středočeského kraje. Kraj tyto prostředky dále přerozděluje školám dle jejich žádostí o investiční prostředky.

FKSP je tvořen z ročního objemu nákladů na platy a náhrad platů ve výši 1 %. Škola má pro FKSP zřízen zvláštní bankovní účet. Čerpání finančních prostředků je v souladu se zákonem č. 250/2000 Sb, o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů v platném znění a s vnitřní směrnicí organizace. Každý rok je vytvářen plán čerpání FKSP. Z tohoto fondu škola poskytuje bezúročné půjčky zaměstnancům na bytové účely až do výše 50 000 Kč, půjčky v hmotné nouzi – sociální výpomoc a půjčky

k překlenutí tíživé finanční situace do výše 20 000 Kč. Dále jsou finanční prostředky využívány k nákupu vybavení pro zaměstnance ke zlepšení pracovních podmínek, pracovních oděvů a obuvi, jsou z něho hrazeny příspěvky na stravování zaměstnanců, vstupenky na kulturní akce, peněžní nebo věcné dary pro zaměstnance při životních jubileích a při prvním odchodu do starobního důchodu ve výši 2 000 Kč. Každoročně ke konci prázdnin v tzv. přípravném týdnu pořádá škola dvoudenní zájezd pro zaměstnance a rodinné příslušníky. V roce 2011 byl poskytnut každému zaměstnanci jednorázový příspěvek až do výše 15 000 Kč na dovolenou dle vlastního výběru.

Fond/rok	2007	2008	2009	2010	2011
IF	294	368	435	28	28
FKSP	1 105	1 168	1 279	1 233	646
Celkem	1 399	1 536	1 714	1 261	674

Tabulka č. 9: Přehled o stavu fondů v letech 2007 – 2011, zdroj Zprávy o hospodaření

V tabulce č. 8 je uveden přehled finančních prostředků na fondech, ze kterého vyplývá již výše zmíněné rozhodnutí Krajského úřadu o odvodu prostředků z investičního fondu do rozpočtu kraje v roce 2010. V případě SOŠ a SOU Městec Králové se jednalo o jednorázovou částku 407 000 Kč.

Škola v letech 2007 až 2011 nevyužívala jiných zdrojů financování, nezapojila se do dotačních řízení a projektů vyhlášených krajem nebo jiných státních institucí, ani evropských, neměla sponzory z řad fyzických či právnických osob. Z internetových stránek jsem však zjistila, že se škola v roce 2012 zapojila do projektu EU peníze školám OPVK - Moderní škola ve dvou klíčových aktivitách. První aktivitou je program III/2 - Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT. Druhou aktivitou je program V/2 - Inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji odborných kompetencí žáků středních škol. Cílem projektu je prostřednictvím nových metod a nástrojů docílit stavu požadovaného vzdělávání, zkvalitnění výuky pomocí metodického vzdělávání, podpůrných kurzů, tvorba a používání nových metodických pomůcek a učebních materiálů ve výuce. Doba trvání projektu je od 1. 9. 2012 do 30. 6. 2014 (EU peníze středním školám). Informace o

objemu finančních prostředků, které škola získala však nemám k dispozici, protože ještě nebyly dokončeny účetní uzávěrky roku 2012. Z dostupných informací na webových stránkách MŠMT, týkajících se tohoto operačního programu, se dá zjistit, že celková rozdělovaná částka pro střední školy činí 300 000 Kč na školu + 2 432 Kč na jednoho žáka. Celková výše dotace se odvíjí podle počtu žáků.

5.2.2 Výdaje školy

Dotace na neinvestiční výdaje školy (přímé náklady na vzdělávání) byla v letech 2007 – 2011 plně vyčerpána. Z této dotace jsou hrazeny prostředky na mzdy zaměstnanců (pedagogů i nepedagogů), odměny z dohod o provedení práce a o pracovní činnosti, odvody na zdravotní a sociální pojištění, učební pomůcky a prostředky na sportovní aktivity školy.

Do výše této dotace jsou také zahrnuty ostatní přímé vzdělávací výdaje, které jsou vyúčtovávány pod specifickými účelovými znaky. V roce 2009 se jednalo o zvýšení nenárokových složek pedagogů a posílení úrovně odměňování nepedagogických pracovníků. V roce 2010 se podpořilo odměňování hodnotilů písemných prací maturitních zkoušek, protidrogová prevence a podpora Romských žáků. V tomto roce se také škola zapojila do stipendijního programu v rámci Strategie odborného vzdělávání ve Středočeském kraji, kdy žáci oborů Zahradník, Zahradnické práce a Opravářské práce mohou za daných podmínek (nulová neomluvená absence a chování hodnoceno stupněm „velmi dobré“) získat měsíční stipendium a pololetní odměny.

Dotace na provoz školy byla v uvedených letech vyčerpána na 100 %. Provozní výdaje zahrnují výdaje na běžný provoz školy – nákup energií, materiálu, služeb, opravy a udržování budov, cestovné zaměstnanců, odpisy majetku.

Investiční dotace byla škole poskytnuta v roce 2007 na výměnu střešní krytiny na budově školy a na opravu střechy na domově mládeže, v roce

2011 na rekonstrukci cvičných kuchyněk pro obor Kuchař – číšník a na přestavbu služebního bytu na učebnu.

Z tabulky č. 10 tato skutečnost vyplývá v kolonce opravy a udržování, kdy je viditelný nárůst vynaložených finančních prostředků.

Účet	2007	2008	2009	2010	2011
Spotřeba materiálu	1 425	1 481	1 581	1 345	1 184
Spotřeba energie	1 514	1 982	2 227	2 357	1 755
Opravy a udržování	1 942	146	339	213	654
Cestovné	10	14	2	10	6
Reprezentace	0	22	15	27	25
Ostatní služby	883	805	882	881	861
Mzdové náklady	13 536	12 552	12 133	11 090	10 143
Odvody	4 897	4 543	4 195	3 778	3 293
Jiné náklady	256	290	212	231	206
Odpisy	134	74	67	138	55
Celkem	24 597	21 909	21 653	20 070	18 182

Tabulka č. 10: Přehled celkových výdajů v letech 2007 – 2011 v tisících, zdroj Výkaz zisku a ztráty

V následující tabulce je zachycena struktura výdajů v procentech.

Účet	2007	2008	2009	2010	2011
Spotřeba materiálu	6 %	7 %	7 %	7 %	7 %
Spotřeba energie	6 %	9 %	10 %	12 %	10 %
Opravy a udržování	7 %	1 %	2 %	1 %	4 %
Cestovné	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Reprezentace	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Ostatní služby	4 %	4 %	5 %	4 %	5 %
Mzdové náklady	55 %	57 %	56 %	55 %	55 %
Odvody	20 %	21 %	19 %	19 %	18 %
Jiné náklady	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %
Odpisy	1 %	0 %	0 %	1 %	0 %
Celkem	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka č. 11: Struktura výdajů v procentech, zdroj Výkaz zisku a ztráty

Nejvýznamnější nákladovou položkou jsou mzdy, které tvoří více jak polovinu všech výdajů. Odvody na zdravotní a sociální pojištění tvoří druhou nejvýraznější položku a nezanedbatelnou částkou v ročních výdajích

zastupuje spotřeba energií, protože škola většinu svých budov vytápí elektrickou energií, což se také odráží na spotřebě elektřiny.

5.2.3 Výsledek hospodaření

Je jedním z nejdůležitějších ukazatelů o hospodaření školy. Představuje rozdíl mezi výnosy a náklady, a má podobu zisku nebo ztráty. Přehled o výnosech, nákladech a výsledku hospodaření podává výkaz zisku a ztráty, nebo-li výsledovka.

	2007	2008	2009	2010	2011
Výsledek hospodaření	151 288	69 372	106 631	24 745	-254 159

Tabulka č. 12: Výsledek hospodaření v letech 2007 – 2011, zdroj Zprávy o hospodaření

Škola hospodařila téměř ve všech letech s kladným výsledkem hospodaření, kromě roku 2011, kdy se ocitla ve výrazné ztrátě. Ve zprávě o hospodaření z roku 2011 je ztráta zdůvodněna takto: „V tomto roce se z důvodu starých opotřebovaných strojů a zařízení muselo investovat do oprav a údržby více než v předcházejících letech (cca 80 000 Kč) – v roce 2011 byly výnosy o 172 000 Kč menší než v předešlých letech a menší počet žáků, se kterými se v rámci produktivní činnosti uskutečňovaly různé společenské akce.“

6 Hodnocení provedené analýzy a návrh zlepšení

Pro dokreslení stávající situace ve vybrané střední škole jsem využila situační analýzy SWOT, která ukazuje na jedné straně silné stránky a příležitosti, na straně druhé slabé stránky a hrozby.

Silné stránky a příležitosti ukazují, co by škola měla maximálně využít a rozvinout, na čem může stavět. Slabé stránky a rizika naopak upozorní na to, nad čím by se měli pracovníci školy zamyslet, co je třeba zlepšit, na které aspekty si dát pozor. Je třeba snažit se slabé stránky přeměňovat ve stránky silné (Cimbáliková, 2009).

Vnitřní prostředí	
Silné stránky S +	Slabé stránky W -
• kvalifikovaný pedagogický sbor • nízká fluktuace zaměstnanců • ochota zaměstnanců vzdělávat se • tradice školy • poskytování vzdělání v učebních oborech zaměřených na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a individuální přístup učitelů k těmto žákům • vlastní příjem z hlavní činnosti	• klesající zájem o učební obory • školní kuchyně se pronajímá soukromé osobě • neschopnost získat peníze z evropských fondů • chybí tělocvična • zastaralé šatny pro žáky • škola nedisponuje vedlejší činností
Vnější prostředí	
Příležitosti O +	Hrozby T -
• omezení vzniku nových škol • internetová komunikace s rodiči, žáky a veřejností • získávání finančních prostředků z projektů a grantů EU • propagace školy na veřejnosti	• slučování škol • pokles výše normativů na žáka • růst cen energií • pokles zájmu o učební obory • nezájem rodičů o komunikaci • vliv patologických jevů • tlak konkurence

Tabulka č. 12: Situační analýza SWOT

Příčinou vyskytujících se slabých stránek a hrozeb je hlavně nedostatek finančních prostředků, slabé sociální prostředí rodin žáků, nezájem zákonných zástupců o studijní výsledky svých dětí, z čehož vyplývá jejich neinformovanost o dění ve škole.

Analýza SWOT nám ukazuje, že „bolavým místem“ je pronájem školní kuchyně, jídelny, školní restaurace a občerstvení soukromé osobě. Tento nájemce platí sice nájemné, ale to musí škola odvádět do rozpočtu kraje. Z toho vyplývá, že škola z pronájmu nemá žádný užitek. Vztít si kuchyň zpět do vlastní režie by bylo zpočátku finančně náročné, protože je zapotřebí kuchyň zrenovovat a zmodernizovat, ale postupem času by se vynaložené finanční prostředky jistě škole vrátily. S tím by souviselo již výše zmíněné zřízení doplňkové činnosti, protože tak rozsáhlou činnost nelze vykonávat v činnosti hlavní. Cílem doplňkové činnosti bývá zpravidla zisk, který by škola mohla využít k pokrytí nákladů souvisejících s provozem pěti budov. Výměna dřevěných oken za plastová a zateplení budov by vedla ke snížení energie za vytápění. Výstavba nových šaten by pro žáky vedla ke zpříjemnění prostředí, ve kterém tráví podstatnou část dne.

Z analýzy financování SOŠ a SOU Městec Králové vyplývá, že nejvýznamnějším zdrojem financování školy je dotace na přímé náklady na vzdělávání, které plynou ze státního rozpočtu, kapitoly 333 - MŠMT, prostřednictvím Krajského úřadu Středočeského kraje. Druhou nejvýznamnější položkou je příspěvek na provoz od kraje. To jsou dva nejdůležitější zdroje příjmové stránky školy. Dále škola disponuje příjmy z hlavní činnosti, zejména z prodeje vlastních cukrářských a kuchařských výrobků, tržeb za ubytování na domově mládeže a pronájmu nebytových prostor. Tyto činnosti jsou vykonávány v rámci produktivní práce žáků, proto spadají do hlavní činnosti školy. Škola ve své zřizovací listině nemá zřízení doplňkovou činnost. Zavedení této doplňkové činnosti by přineslo další příjmy navíc.

Největší výdajovou položku tvoří náklady na platy pedagogických a nepedagogických pracovníků a zákonné odvody na zdravotní a sociální

pojištění, které jsou hrazeny z přímých nákladů na vzdělávání. Z příspěvku na provoz je nejnákladnější položka spotřeba energie, která má každým rokem zvyšující se tendenci.

Ve sledovaných letech se škola ocitla ve ztrátě v roce 2011, jinak hospodařila s kladným výsledkem hospodaření. Ztráta byla však výrazná – 254 tisíc Kč.

Většina ředitelů a ředitelek škol si kladou otázku jak získat finanční prostředky pro školu. Možností je hned několik. Myslím si, že nejdůležitějším řešením je vybudovat školu vyhledávanou, školu kam žáci chodí rádi, školu se kterou jsou spokojeni rodiče a zákonní zástupci, školu otevřenou veřejnosti, školu, kde je na první pohled odváděna kvalitní práce. Jen tak bude škola naplněna žáky a to je při současném normativním financování důležité. Záleží na jednotce výkonu, tedy na počtu žáků.

Pro získání dalších prostředků na činnost školy navrhuji zapojit se více do hledání alternativních zdrojů k dofinancování potřebných nákladů, vyhledáváním nejrůznějších projektů a grantů nebo oslovením dárců z řad fyzických i právnických osob. Je to sice časově náročná práce, kdy z několika podaných žádostí vyjde třeba jen jedna, ale školství je nastaveno jako vícezdrojové a pokud finanční prostředky nestačí, je třeba hledat zdroje jinde, než ve státní sféře. Existuje celá řada nadací, které vypisují grantová řízení a mají pro neziskové organizace zajímavé nabídky. Nadace, které jsou zřízené při velkých podnicích, jako např. Siemens, TPCA, Škoda Auto, T-Mobile, ČEZ vypisují velmi často granty a projekty, ve kterých by jistě i škola našla podporu.

Dalším zajímavým zdrojem získávání prostředků jsou rozvojové programy, které umožňují řešit takové ekonomické aspekty vzdělávání a školských služeb, jejichž promítnutí do republikových normativů buď není možné nebo by nebylo účelné. Na rozvojové programy vyhlášené pro oblast RgŠ je v rozpočtu přímých výdajů na rok 2013 vyčleněno cca 320 mil. Kč. Většina rozvojových programů se týká cílené podpory inkluzivního vzdělávání, konkrétně jsou pro střední školy vypsány tyto programy:

excelence středních škol, vzdělávání učitelů středních škol, podzimní termíny maturit (Rozvojové programy pro rok 2013).

Strukturální fondy Evropské unie mohou být dobrou alternativou pro získávání prostředků. MŠMT spravuje v této oblasti tyto operační programy: Vzdělávání pro konkurenceschopnost, Výzkum a vývoj pro inovace (MŠMT, Strukturální fondy). V současné době jsou velmi aktuální Finanční mechanismy Evropského hospodářského prostoru a Norska pro programové období 2009 – 2014, kde bude podpořeno 15 programů převážně pro neziskové organizace.

Vícezdrojové financování není ve školství zaběhlou záležitostí a jeho možnosti nejsou využívány tak, jak by mohlo být. Jednak je to dáno tím, že školy si ještě nezvykly na skutečnost, že se musí o financování postarat sami, a dále je to dáno skutečností, že příspěvkové organizace mohou přijímat dary pouze se schválením zřizovatele.

Závěr

Cílem předložené bakalářské práce byla analýza finančních toků vybrané střední školy a návrh možností nových zdrojů financování. Základními metodami bylo studium odborné literatury, analýza dokumentů a využití vlastních zkušeností zaměstnance ekonomického oddělení střední školy.

Pro naplnění cíle vymezeného v úvodu, jsem práci rozdělila na dvě části: teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje čtyři kapitoly a je zpracována s pomocí odborné literatury, zákonů a internetových zdrojů, převážně webových stránek MŠMT. Protože školství je součástí veřejného sektoru zabývá se první kapitola vymezením pojmu veřejný sektor, veřejné finance, státní rozpočet a jeho příjmy a výdaji. Většina veřejných středních škol jsou příspěvkovými organizacemi, proto je v druhé kapitole vymezen pojem příspěvková organizace, její právní rámec, zřízení, hospodaření a účetnictví. Jelikož jsou střední školy součástí regionálního školství, je ve třetí kapitole vysvětlen pojem regionální školství a jeho rozdělení finančních prostředků. Je zde také zachycen vývoj středního školství po roce 1989. Nejzásadnější změny prodělalo regionální školství v roce 2000, kdy se započala reforma veřejné správy, což znamenalo zásadní převrat ve financování středních škol. Základem pro přerozdělování finančních prostředků se staly závazné limity a normativy. Školy jsou financovány podle skutečného počtu žáků. Poslední kapitola teoretické části je věnována střednímu vzdělávání, hospodaření středních škol, jejich finančním fondům, doplňkové činnosti, fundraisingu a vnitřní kontrole.

V praktické části jsem se věnovala financování a hospodaření konkrétní střední školy. Zdrojem informací pro provedení analýzy byly interní materiály školy: výkazy zisku a ztráty, rozvahy, rozborů hospodaření a výroční zprávy. Dále jsem čerpala z veřejně dostupných informací na webových stránkách. Analyzovala jsem příjmovou a výdajovou stránku a výsledek hospodaření školy v období pěti let, od roku 2007 do roku 2011. Z důvodu nedokončené účetní uzávěrky za rok 2012 jsem nemohla data za tento rok použít. V šesté kapitole, která je součástí praktické části jsem

provedla hodnocení provedené analýzy a zjistila jsem, že problémovou oblastí jsou neustále se snižující dotace ze státního rozpočtu a pronájem školní kuchyně, jídelny a restaurace s občerstvením soukromé osobě. S tím souvisí i ztráta, kterou škola vykázala v posledním roce. Snažila jsem se tedy navrhnout možnosti nových zdrojů financování, kterými je převážně zapojení se do dotačních řízení a projektů, nejen v rámci České republiky, ale i v rámci Evropské unie.

Lze konstatovat, že cíl stanovený v úvodu práce jsem naplnila. Zmapovala jsem financování středního školství v obecné rovině a zanalyzovala vybranou střední školu po finanční stránce. Navržená opatření pro získání nových zdrojů financování může být přínosem pro vedoucí pracovníky středních škol.

Seznam použité literatury

Publikace

1. BERGEROVÁ M. *Fundraising pro školy*, Praha: Spiralis, 2011. ISBN: 978-80-903015-8-0
2. CIMBÁLNÍKOVÁ L. *Základy managementu*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2009. ISBN 978-80-244-2352-4
3. HAMERNÍKOVÁ, B., MAAYTOVÁ, A a kol. *Veřejné finance*. Praha: Aspi, 2007. ISBN 978-80-7357-301-0
4. LIBNAROVÁ, A. *FKSP ve školství otázky a odpovědi*. Karviná: Paris, 2008. ISBN 978-80-87173-01-5
5. MADEROVÁ VOLTNEROVÁ, K., TÉGL, P. *Vztahy mezi zřizovatelem a příspěvkovou organizací*. Olomouc: Anag, 2011. ISBN 978-80-7263-664-8
6. MERLÍČKOVÁ RŮŽIČKOVÁ, R. *Neziskové organizace*: Olomouc: Anag, 2011, 11. aktualizované vydání. ISBN 978-80-7263-675-4
7. MORÁVEK, Z., MOCKOVČIAKOVÁ, A., PROKŮPKOVÁ, D. *Meritum Příspěvkové organizace*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. ISBN 978-80-7357-626-4
8. PEKOVÁ, J., PILNÝ, J., JETMAR M. *Veřejná správa a finance veřejného sektoru*, 3. přepracované vydání, Praha: Aspi, 2008. ISBN 978-80-7357-351-5
9. PRÁŠILOVÁ, M., ŠMELOVÁ, E. *Kurikulum a jeho tvorba II*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2010. ISBN 978-80-244-2607-5
10. PUCHINGER, Z. *Financování školy, vybrané kapitoly pro regionální školy*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010a. ISBN 978-80-244-2591-7
11. PUCHINGER, Z. *Účetnictví*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010b. ISBN 978-80-244-2537-5
12. PRÁŠILOVÁ, M. *Školský management*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010. ISBN 978-80-244-2574-0
13. VALENTA, J. *Financování a rozpočet školy*. Karviná: Paris, 2004. ISBN 80-239-2218-1
14. VODÁČEK, L., VODÁČKOVÁ, O. *Management teorie a praxe v informační společnosti*. 3. vydání. Praha: Management Press, 1999. ISBN 80-85943-94-8

Internetové zdroje

15. BURDA, J. *Fundraising pro úplné začátečníky* dostupný z www.nicm.cz/otevrene-klub-y-a-fundraising [cit. 28. 10. 2012]
16. *EU peníze středním školám - OPVK Moderní škola* dostupné z <http://sossoumk.cz/index.asp?nav=txt&menu=22&id=131> [cit. 26. 2. 2013]
17. *Finanční mechanismy EHP a Norska*, dostupné z <http://www.businessinfo.cz/cs/dotace-a-financovani/financni-mechanismus-ehp-a-norska.html> [cit. 19. 10. 2012]
18. *Principy normativního rozpisu rozpočtu a normativní rozpis rozpočtu přímých výdajů RgŠ územních samosprávných celků na rok 2012 v úrovni MŠMT – KÚ*, dostupné z <http://www.msmt.cz/ekonomika-skolstvi/rozpocet> [cit. 15. 10. 2012]
19. *Program celoživotního vzdělávání*, dostupný z <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/nova-generace-programu-2007-2013> [cit. 19. 10. 2012]
20. *Rozvojové programy pro rok 2013*, dostupné z <http://www.msmt.cz/ekonomika-skolstvi/rozvojove-programy-pro-rok-2013> [cit. 26. 2. 2013]
21. *Slovník cizích slov* dostupný z http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=fundraising [cit. 4. 11. 2012]
22. *Strukturální fondy*, dostupné z <http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy> [cit. 19. 10. 2012]

Zákony

23. Vyhláška MŠMT č. 492/2005 Sb., o krajských normativech ve znění pozdějších předpisů
24. Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla)

25. Zákon č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních
rozpočtů
26. Zákon č. 561/2004 Sb. školský zákon ve znění pozdějších předpisů

Seznam grafů a tabulek

Graf č. 1: Vývoj počtu obyvatel ve věku 16 let ve Středočeském kraji

Tabulka č. 1: Státní rozpočet 2007 – 2011

Tabulka č. 2: Rozpočet kapitoly 333 MŠMT

Tabulka č. 3: Republikové normativy

Tabulka č. 4: Přehled vývoje výkonů krajského a obecního školství

Tabulka č. 5: Přehled počtu pracovníků

Tabulka č. 6: Přehled počtu žáků

Tabulka č. 7: Přehled celkových příjmů

Tabulka č. 8: Struktura příjmů v procentech

Tabulka č. 9: Přehled o stavu fondů

Tabulka č. 10: Přehled celkových výdajů

Tabulka č. 11: Struktura výdajů v procentech

Tabulka č. 12: Výsledek hospodaření

Tabulka č. 13: Situační analýza SWOT

Seznam použitých zkratk

EHP – Evropský hospodářský prostor

FKSP – Fond kulturních a sociálních potřeb

ICT – Informační a komunikační technologie

KÚ – Krajský úřad

KZÚV – krajské zařízení ústavní výchovy

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky

MP – mzdové prostředky

NV – neinvestiční výdaje

ONIV – ostatní neinvestiční výdaje

OPPP – ostatní platby za provedenou práci pedagogů

RgŠ – Regionální školství

RgŠ ÚSC - regionální školství pro školy a školská zařízení zřizovaná krajem, obcí či svazkem obcí

SOŠ a SOU – Střední odborná škola a Střední odborné učiliště

Anotace

Příjmení a jméno autora: Alena Albrechtová

Název katedry a fakulty: Katedra sociologie a andragogiky FF UP

Název diplomové práce: Financování střední školy

Počet znaků: 72 966

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 25

Klíčová slova: střední škola, veřejné rozpočty, financování, normativ, fundraising, peněžní fondy, příspěvková organizace.

Cílem bakalářské práce je analyzovat finanční toky střední školy a navrhnout možnosti nových zdrojů financování. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou vymezeny pojmy školství a vzdělávání obecně, příspěvková organizace a její legislativní rámec, je objasněno financování regionálního školství. Praktická část se zabývá analýzou financování konkrétní střední školy, její příjmové a výdajové stránky, výsledku hospodaření a stavu peněžních fondů. Analýza je shrnuta do návrhu na zlepšení finanční situace školy pomocí alternativních zdrojů.

Keywords: secondary school, public budgets, financing, normative, fundraising, cash funds, state school.

A brief and apt characteristic of the bachelor dissertation. The goal of the bachelor thesis is to analyse the financial flows of the secondary school and to propose the possibilities of new sources of financing. The dissertation is divided into two parts – theoretical and practical. In the theoretical one the concepts of school system and education on general level are defined as well as state funded organization and its legislative framework. The financing of regional school system is also explained. The practical part engages in the analysis of the financing of a certain secondary school, its income and expense sides, the result of money management and the balances of financial funds. The analysis is summarized in the proposal of improving of financial situation of school with the help of alternative sources.